

Юрій Юркевич, к. ю. н.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРИПИНЕННЯ ОБ'ЄДНАНЬ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

In the current economic conditions, the existence of large organizational and legal forms of business through the creation of various associations, corporations, consortia, etc., has been caused by many factors. However, there are still discussions not only about the wisdom of their creation in the manner specified by the Commercial Code of Ukraine, principles of operation, but also on the special reason of its cessation, particularly those related to the release of members from such associations. The scientific article has been devoted to the analysis of the problematic aspects of legal entities associations' cessation under the laws of Ukraine. The article, in particular, has been aimed to identify the practical problems while enforcement and also to develop proposals for improving the regulation of relations concerned with legal entities associations' cessation. On the basis of current legislation of Ukraine and foreign experience, the author has expressed his position for improving the legal regulation of outlined relations.

У сучасних економічних умовах існування великих організаційно-правових форм ведення бізнесу шляхом створення різного роду об'єднань, концернів, асоціацій, консорціумів тощо зумовлено багатьма факторами, серед яких важливість поєднання якомога більше стадій технологічного процесу, кооперування взаємопов'язаних виробництв, спрямованість на досягнення повноти циклу та збільшення обсягів виготовлення продукції, виконання робіт чи надання послуг. Правове регулювання діяльності таких об'єднань перш за все забезпечують норми цивільного та господарського законодавства України. Водночас досі існують дискусії не тільки щодо доцільності їх створення в порядку, визначеному Господарським кодексом України (далі – ГК України), засад функціонування, але й з приводу спеціальних підстав їх припинення, зокрема, пов'язаних із виходом учасників з таких об'єднань.

Питанням правового регулювання створення, діяльності та припинення об'єднань юридичних осіб за законодавством України присвятили свої праці такі вчені, як: І. В. Бейцун, О. М. Вінник, В. О. Джуринський, О. Р. Кібенко, В. М. Коссак, Н. О. Саніахметова, В. С. Щербина та багато інших.

Метою даної наукової статті є здійснення теоретичного аналізу проблематики припинення об'єднань юридичних осіб за законодавством України, виявлення практичних проблем при правозасто-

суванні та вироблення пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання зазначених відносин.

Виклад основного матеріалу. Детальне правове регулювання створення та діяльності об'єднань юридичних осіб у формі об'єднань підприємств містить ГК України¹. Об'єднанням підприємств є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їхньої виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань. Варто відзначити, що об'єднання підприємств утворюються підприємствами на добровільних засадах або за рішенням органів, які відповідно до ГК України та інших законів мають право утворювати об'єднання підприємств. В об'єднання підприємств можуть входити підприємства, утворені за законодавством інших держав, а підприємства України можуть входити в об'єднання підприємств, утворені на території інших держав. Об'єднання підприємств за чинним законодавством України вважаються юридичними особами. При цьому підприємства-учасники об'єднання підприємств також зберігають статус юридичної особи незалежно від організаційно-правової форми об'єднання і на них поширюються положення ГК України та інших законів щодо регулювання діяльності підприємств. Власне, організаційно-правовими формами об'єднань підприємств вважаються асоціації, корпорації, консорціуми, концерни та інші об'єднання підприємств, передбачені законом. Об'єднання підприємств та/або видів їхньої господарської діяльності – поєднання окремих підприємств та/або видів їхньої діяльності в одне підприємство з метою одержання доходів, зниження витрат або отримання економічних вигод в інший спосіб². Серед основних рис господарських об'єднань виокремлюють, зокрема, тяжіння до монополізму, що зумовлює необхідність отримання згоди Антимонопольного комітету України на їх створення³.

Сучасні відносини вже не вписуються у схему традиційних, класичних уявлень цивільного права про існування повністю незалежних один від одного суб'єктів цивільних правовідносин, що

¹ *Господарський кодекс 2003* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>> (2014, листопад, 29).

² Бек, Ю.Б., Верес, І.Я., Герц, А.А. та ін. за ред. Коссака, В.М. (2010). *Господарський кодекс України: науково-практичний коментар*. Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 136.

³ Вінник, О.М. (2009). *Господарське право: навчальний посібник. 2-ге вид., змін. та доп.* Київ: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 166.

використовують конструкцію юридичної особи¹. При цьому законодавство України, передбачаючи можливість створення об'єднань підприємств, істотно відрізняється як від законодавства Європейського Союзу (адже незалежно від організаційно-правових форм наділяє їх статусом юридичної особи, як правило, на підставі статуту), так і від законодавства країн колишнього СРСР (наприклад, Росія, Білорусь і т.д.) (адже закріплює право їх створення як з комерційною (підприємницькою), так і з некомерційною метою).

При цьому, на думку багатьох учених, зокрема І. В. Бейцун, «об'єднання підприємств» за ГК України є наступниками об'єднань планової економіки з адміністративними функціями регулювання та контролю діяльності учасників. Корпорація, консорціум, концерн, трест, синдикат, картель, пул, стратегічний альянс і т. ін. є економічними категоріями, а не організаційно-правовими формами об'єднань, і не повинні обумовлювати специфіку в їх правовому регулюванні. У зв'язку з цим вчена зазначає, що об'єднання юридичних осіб – це збірне родове поняття, яке означає такі форми координації чи узгодження діяльності юридичних осіб, які зумовлюють особливості в їх цивільно-правовому регулюванні порівняно з традиційними формами. Відтак, поняття об'єднання юридичних осіб включає дві категорії: групи юридичних осіб і непідприємницькі об'єднання юридичних осіб, а відмінність між ними полягає: по-перше, у меті об'єднання; по-друге, у самому статусі об'єднання – непідприємницькі об'єднання є окремими суб'єктами права, групи ж є сукупністю юридичних осіб. Також, на думку І. В. Бейцун, «об'єднання підприємств» у тому вигляді, в якому вони врегульовані в ГК України, є надбудовними щодо підприємств-учасників структурами, які існували як адміністративні утворення в умовах планової економіки і не повинні мати місце на сучасному етапі².

У свою чергу, В. І. Борисова зазначає, що в процесі концентрації виробництва спостерігається поява серед самостійних юридичних осіб відносин субординації, підпорядкування, тобто перетворення юридично самостійного суб'єкта права на економічно залеж-

¹ Саниахметова, Н.А. (2005). *Проблеми термінологічного согласования легальных дефиниций в хозяйственном законодательстве Украины*. Донецк, Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора: сб. науч. трудов / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований, 44.

² Бейцун, І.В. (2006). *Об'єднання юридичних осіб в цивільному праві: порівняльно-правовий аналіз*: дисертація на здобуття наук. ст. канд. юрид. наук. Київ, 178-179.

ного суб'єкта¹. Здійснення ж підприємницької діяльності із застосуванням груп юридичних осіб є звичайною діловою практикою, поширеною в більшості країн світу. Відповідно при регулюванні правовідносин за участі товариств, що входять до складу групи, в Україні слід запроваджувати не тільки заходи, спрямовані на захист інтересів кредиторів та міноритарних учасників цих товариств, а й механізми, що полегшуватимуть діяльність груп (впровадження спеціальних норм стосовно управління товариствами однієї особи, спрощення правового режиму для внутрішньогрупових правочинів і реорганізації)².

Згідно з чинним законодавством України підприємство-учасник господарського об'єднання має право:

- добровільно вийти з об'єднання на умовах і в порядку, визначених установчим договором про його утворення чи статутом господарського об'єднання;
- бути членом інших об'єднань підприємств, якщо законом, засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання не встановлено інше;
- одержувати від господарського об'єднання в установленому порядку інформацію, пов'язану з інтересами підприємства;
- одержувати частину прибутку від діяльності господарського об'єднання відповідно до його статуту. Підприємство може мати також інші права, передбачені засновницьким договором чи статутом господарського об'єднання відповідно до законодавства.

Питання виходу учасника з об'єднання та припинення об'єднання підприємств врегульовані ст. 124 ГК України. Відтак, підприємства-учасники об'єднання можуть вийти з його складу із збереженням взаємних зобов'язань та укладених договорів з іншими суб'єктами господарювання.

Сам вихід підприємства із складу державного (комунального) господарського об'єднання здійснюється за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання, що, втім, не зовсім узгоджується із загальними нормами ст. 121 ГК України, які гарантують підприємству-учаснику право добровільного виходу зі складу об'єднання.

¹ Борисова, В.І. (2001). До проблеми афілійованих юридичних осіб. *Конституція України – основа модернізації держави та суспільства: матер. наук. конф.: 21-22 черв. 2001 р.* Харків, Право, 462.

² Кібенко, О.Р. (2006). *Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України*: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 431.

Припинення включає в себе юридичні підстави (умови), акти та процесуально-правові дії щодо припинення суб'єкта господарювання як суб'єкта права¹. Однак не зовсім досконалим є і положення ч. 3 ст. 124 ГК України, згідно з яким припинення об'єднання підприємств відбувається в результаті його реорганізації в інше об'єднання або ліквідації. В юридичній літературі визначають реорганізацію як процедуру (сукупність юридичних дій), що опосередковує перехід у порядку правонаступництва прав та обов'язків від однієї чи декількох юридичних осіб (правопопередників) до іншої чи інших юридичних осіб (правонаступників), пов'язану з припиненням правопопередників та (або) утворенням правонаступників². Власне, реорганізація за чинним законодавством України може здійснюватися шляхом злиття, приєднання, поділу, перетворення та виділу. Відповідно така редакція ГК України породжує низку запитань, зумовлених такими чинниками:

1) такий спосіб реорганізації, як виділ, є виключно способом створення юридичних осіб;

2) лише перетворення є зміною організаційно-правової форми юридичної особи, тож чи можуть застосовуватися інші способи реорганізації, окрім перетворення, до об'єднань підприємств.

Разом із тим, на нашу думку, редакція ч. 3 ст. 124 ГК України є проявом недосконалої законодавчої техніки і внаслідок відсутності заборони всі способи реорганізації, у тому числі й виділ, можуть бути застосовані до об'єднань підприємств.

У свою чергу, ліквідація господарського об'єднання провадиться за рішенням підприємств-учасників, а ліквідація державного (комунального) об'єднання – за рішенням органу, що прийняв рішення про утворення об'єднання. Ліквідація об'єднання підприємств здійснюється в порядку, встановленому ГК України щодо ліквідації підприємства. Майно, що залишилося після ліквідації об'єднання, розподіляється між учасниками згідно зі статутом об'єднання підприємств чи договором. В юридичній літературі зазначається, що порівняльний аналіз норм ст. 124 ГК України з іншими нормами ГК України, а також з нормами Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) та Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» дає підстави для висновку, що недоліком ст. 124 ГК України є відсутність у ній норм щодо такої

¹ Щербина, В.С. (2007). *Господарське право*: підручник. 3тє вид.; перероб. і допов. Київ, Юрінком Інтер, 111.

² Жданов, Д.В. (2001) *Реорганизация акционерных обществ в Российской Федерации*: дис. ... канд. юрид. наук. Москва, 19.

підстави припинення господарського об'єднання, як рішення суду. Оскільки норми частин 3-5 ст. 124 ГК України є спеціальними щодо ст.ст. 59-61 ГК України, може скластися враження, що ліквідація за рішенням суду взагалі неможлива, тим паче що ч. 1 ст. 59 ГК України передбачає припинення діяльності суб'єкта господарювання за рішенням суду «у випадках, передбачених цим Кодексом», а ст. 124 ГК України, як зазначалося, такого випадку не містить¹. В. О. Джуринський, з метою уточнення переліку підстав припинення господарського об'єднання, пропонує доповнити ст. 124 ГК України частиною б такого змісту: «б. У випадках, установлених законами, господарське об'єднання припиняється відповідно до судового рішення». Також названий учений вважає, що у випадках, якщо діяльність господарського об'єднання є підприємницькою, законодавство про банкрутство має застосовуватися щодо таких утворень. Це положення доцільно було б закріпити в Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»².

На нашу думку, при вирішенні питання щодо можливості припинення об'єднань підприємств на підставі рішення суду необхідно виходити з того, що на даний час за такими суб'єктами закріплений статус юридичних осіб. Згідно із ст. 110 ЦК України³ юридична особа ліквідується, зокрема: за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, за позовом учасника юридичної особи або відповідного органу державної влади; за рішенням суду про ліквідацію юридичної особи в інших випадках, встановлених законом; за позовом відповідного органу державної влади. Щодо Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 14 травня 1992 року⁴, то згідно із ст. 1 цього Закону боржник – це юридична особа-суб'єкт підприємницької діяльності або фізична особа за зобов'язаннями, які виникли у фізичної особи у зв'язку зі здійсненням нею підприємницької діяльності, неспро-

¹ Джуринський, В.О. (2010). *Правове становище господарських об'єднань в Україні*: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 96-97.

² Джуринський, В.О. (2010). *Правове становище господарських об'єднань в Україні*: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 99.

³ *Цивільний кодекс 2003* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної ради України*. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>> (2014, листопад, 29).

⁴ *Закон про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом 1992* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної ради України*. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>> (2014, листопад, 29).

можний виконати протягом трьох місяців свої грошові зобов'язання після настання встановленого строку їх виконання, які підтверджені судовим рішенням, що набрало чинності, та постановою про відкриття виконавчого провадження, якщо інше не передбачено Законом. Із цього випливає висновок, що об'єднання підприємств, створені як підприємницькі юридичні особи, можуть бути визнані банкрутами.

Окремо варто зауважити, що згідно з ч. 2 ст. 38 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» від 15 травня 2003 року¹ підставами для постановлення судового рішення щодо припинення юридичної особи, що не пов'язано з банкрутством юридичної особи, зокрема, є:

- визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені при її створенні порушення, які не можна усунути, а також в інших випадках, установлених законом;

- провадження нею діяльності, що суперечить установчим документам, або такої, що заборонена законом;

- невідповідність мінімального розміру статутного капіталу юридичної особи вимогам закону;

- неподання протягом року органам доходів і зборів податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;

- наявність в Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням;

- визнання судом юридичної особи-емітента такою, що відповідає ознакам фіктивності;

- неподання акціонерним товариством протягом двох років поспіль Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку інформації, передбаченої законом;

- нескликання акціонерним товариством загальних зборів акціонерів протягом двох років поспіль;

- неутворення органів акціонерного товариства протягом року з дня реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати приватного розміщення акцій серед засновників акціонерного товариства.

З іншого боку, в юридичній літературі підкреслюють, що господарські об'єднання підлягають ліквідації за наявності таких специфічних, характерних головним чином для господарських об'єднань, підстав, як:

¹ Закон про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців 2003 (Верховна Рада України). Офіційний сайт Верховної ради України. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/755-15>> (2014, листопад, 29).

– ліквідація всіх суб'єктів господарювання-учасників об'єднання або вихід їх з об'єднання (ця підстава застосовується й у випадках, якщо у складі об'єднання залишився лише один учасник);

– зменшення кількості учасників об'єднання до кількості меншої, ніж встановлено законом;

– скасування відповідним органом Антимонопольного комітету України або Кабінетом Міністрів України дозволу на концентрацію, узгоджені дії суб'єктів господарювання. При цьому зазначені підстави ліквідації господарського об'єднання доцільно було б закріпити в Законі України «Про господарські об'єднання»¹.

Подібно у ст. 10 Закону України «Про холдингові компанії в Україні» від 15 березня 2006 року² визначено, що ліквідація холдингової компанії здійснюється згідно із законодавством, а також у разі:

– ліквідації всіх корпоративних підприємств холдингової компанії та залишення у статутному капіталі холдингової компанії холдингового корпоративного пакета акцій (часток, паїв) тільки одного корпоративного підприємства;

– скасування відповідним органом Антимонопольного комітету України або Кабінетом Міністрів України дозволу на концентрацію, узгоджені дії суб'єктів господарювання;

– прийняття загальними зборами акціонерів холдингової компанії рішення про її ліквідацію.

Варто відзначити, що, дійсно, названі підстави фактично унеможливають подальше функціонування та діяльність об'єднань юридичних осіб. З іншого боку, їх практична реалізація викликає певні сумніви. По-перше, малоімовірною видається одночасна ліквідація всіх учасників об'єднання, адже ліквідація – це складний, послідовний процес, який включає багато стадій та дій, як-от: призначення ліквідаційної комісії (ліквідатора), затвердження проміжного ліквідаційного балансу, розрахунки з кредиторами, затвердження ліквідаційного балансу, зрештою проведення податкової перевірки тощо. По-друге, якщо будуть ліквідовані всі учасники, то хто прийматиме рішення про ліквідацію (якщо суд, то за чиїм позовом), хто призначатиме і на кого покладатиметься виконання функцій ліквідаційної комісії і т.д. Власне, зазначені питання, станом на сьогодні, чинним законодавством України не врегульовані.

¹ Джуринський, В.О. (2010). *Правове становище господарських об'єднань в Україні*: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 98-99.

² *Закон про холдингові компанії в Україні 2006* (Верховна Рада України). *Офіційний сайт Верховної ради України*. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>> (2014, листопад, 29).

Що стосується виходу учасників з об'єднання, то таке право гарантовано законом, як і законом формально не заборонений одночасний вихід усіх учасників. У такому разі актуальними будуть ті самі питання, які виникають у разі ліквідації всіх учасників об'єднання юридичних осіб. Водночас не менш цікавою та неоднозначною є ситуація, якщо в об'єднанні залишається один учасник або якщо їх кількість зменшується до кількості нижчої, ніж встановлена законом (з комплексного аналізу Глави 12 ГК України випливає, що в будь-якому разі кількість учасників господарських об'єднань не може бути меншою двох). Як зазначається в юридичній літературі, компанії однієї особи стали безцеремонним перекрученням і прямим відходом від найголовніших принципів буржуазного цивільного права¹. Зосередження акцій у однієї особи є абсолютно ненормальним, бо це суперечить природі форми акціонерного товариства, а такі компанії можуть бути допустимі лише тимчасово, як перехідний стан². Існування компаній однієї особи свідчить про зайве вживання щодо юридичних осіб поняття «організація», і тим більше «організаційна єдність»³. Хоч існує й інша точка зору, відповідно до якої недоліком ГК України та інших законів про господарські об'єднання є відсутність у законодавстві можливості утворення статутного господарського об'єднання за рішенням однієї юридичної особи або фізичної особи – власника майна, на якому засновані підприємства й організації, що ввійдуть до об'єднання⁴.

У будь-якому разі перш за все постане питання щодо державної реєстрації змін до установчих документів, у яких і зазначається перелік учасників. У свою чергу, Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» передбачає, що державний реєстратор відмовляє в проведенні державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи за наявності таких підстав:

1) невідповідність відомостей, які вказані в реєстраційній картці на проведення державної реєстрації юридичної особи, відомостям, які зазначені в документах, що подані для проведення державної реєстрації юридичної особи;

¹ Мусин, В.А. (1981). Одночленные корпорации в буржуазном праве. *Правоведение*, 4, 48-49.

² Каминка, А.И. (1912). *Очерки торгового права*. Санкт-Петербург, 319.

³ Богданов, Е.В. (1997). Сущность и ответственность юридического лица. *Государство и право*, 10, 97-101.

⁴ Джурицький, В.О. (2010). *Правове становище господарських об'єднань в Україні: монографія*. Київ: Юрінком Інтер, 83.

2) невідповідність установчих документів вимогам ч. 3 ст. 8 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» (установчі документи (установчий акт, статут або засновницький договір, положення) юридичної особи повинні містити відомості, передбачені законом; відповідальність за відповідність установчих документів законодавству несуть засновники (учасники) юридичної особи);

3) порушення порядку створення юридичної особи, який установлено законом, зокрема:

- наявність обмежень на зайняття відповідних посад, установлених законом щодо осіб, які зазначені як посадові особи органу управління юридичної особи;

- невідповідність відомостей про засновників (учасників) та кінцевого вигодоодержувача (вигодоодержувачів) юридичної особи відомостям щодо них, які містяться в Єдиному державному реєстрі;

- наявність обмежень щодо вчинення засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженою ними особою юридичних дій, які встановлені Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців»;

- наявність в Єдиному державному реєстрі найменування, яке тотожне найменуванню юридичної особи, яка має намір зареєструватися;

- використання в найменуванні юридичної особи приватного права повного чи скороченого найменування державного органу або органу місцевого самоврядування, або похідних від цих найменувань, або історичного державного найменування, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України;

- невідповідність найменування юридичної особи вимогам закону щодо найменування окремих видів юридичних осіб (банк, кредитна спілка, недержавний пенсійний фонд тощо);

- встановлена іншими законами заборона використання в найменуванні юридичної особи певних термінів, аббревіатур, похідних термінів.

Відмова в проведенні державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи з інших підстав не допускається.

Отже, з формального аналізу цих норм убачається, що державний реєстратор не має права відмовити в такій ситуації в державній реєстрації змін до установчих документів. З іншого боку, така реєстрація суперечитиме серед іншого Главі 12 ГК України. Та й чи варто здійснювати подібну державну реєстрацію змін до установчих документів, щоб у подальшому поставало питання необхідності

ліквідації такого об'єднання, порядок якої однозначно не регламентований. У такому разі більш доцільним видається закріплення в Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» додаткової підстави для відмови в державній реєстрації змін до установчих документів (хоч це певною мірою суперечитиме ст. 121 ГК України і гарантованому праву добровільно вийти з об'єднання).

Аналогічно щодо ліквідації у зв'язку із скасуванням відповідним органом Антимонопольного комітету України або Кабінетом Міністрів України дозволу на концентрацію узгоджені дії суб'єктів господарювання. Так, припинення суб'єкта права фактично пов'язуватиметься з рішенням органу державної влади, а не суду, що не зовсім узгоджується з нормами ст. 110 ЦК України. Та й ст. 51 ГК України передбачає, що підприємницька діяльність припиняється на підставі рішення суду у випадках, передбачених ГК України та іншими законами.

Висновок. Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо, що подібні ситуації є додатковим свідченням необхідності відступу від принципу збереження статусу юридичної особи за об'єднаннями підприємств, що лише сприятиме наближенню законодавства України до права Європейського Союзу. Як уявляється, у разі закріплення договірної правової природи об'єднань юридичних осіб унеможливить виникнення схожих проблемних ситуацій, адже договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, підстави та правові наслідки припинення якого чітко регламентовані законодавством та/або в самому його тексті.